

2021 TJTP Territorial Just Transition Plan

Title	TJTP Western Macedonia
Version	3.0
Current node	Greece (Just Transition)
Comments	

Programme version(s) referring to this TJTP

CCI	Title	Version	Status	Commission decision
2021EL16JTPR001	Just Development Transition	1.3	Adopted by EC	C(2022)3943

Table of Contents

Territorial just transition plan - TJTP_WM.TJTP Western Macedonia (3.0)	3
1. Outline of the transition process and the identification of most negatively affected territories within the Member State.....	3
2. Assessment of transition challenges, for each of the identified territories	7
Territory: Δυτική Μακεδονία	7
2.1. Assessment of the economic, social and territorial impact of the transition to a climate-neutral economy of the Union by 2050	7
2.2. Development needs and objectives by 2030 in view of reaching a climate-neutral economy of the Union by 2050	10
2.3. Consistency with other relevant national, regional or territorial strategies and plans.....	12
2.4. Types of operations engaged	13
3. Governance mechanisms	19
4. Programme-specific output or result indicators.....	21
Justification for the necessity of programme-specific output or result indicators based on the types of operations envisaged.....	21

1. Outline of the transition process and the identification of most negatively affected territories within the Member State

Reference: point (a)(b) of Article 11(2), Article 6

1.1. Διαδικασία και χρονοδιάγραμμα μετάβασης

Ισχύουσες δεσμεύσεις

Η Ελλάδα επικύρωσε το Πρωτόκολλο του Κιότο το 2002 & τη Συμφωνία του Παρισιού το 2016. Το ΕΣΕΚ, το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής την επόμενη 10ετία, κυρώθηκε τον 12ο/2019 με αποφ. Κυβ. Συμβουλίου [(ΦΕΚ 4893/Β/2019)] & αντικατοπτρίζει τις αυξημένες κλιματικές φιλοδοξίες & τον εθνικό στόχο που τέθηκε στη Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα τον 9ο/2019: πλήρη απολιγνιτοποίηση της χώρας έως το 2028 με δραστική μείωση & πλήρη απένταξη του λιγνίτη από το μίγμα ηλεκτροπαραγωγής, βάσει οργανωμένου σχεδίου απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, απανθρακοποίηση των νησιών έως το 2029. Ο στόχος αυτός χαρακτηρίστηκε «ορθή πρακτική» στο Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της ΕΕ για την «Αξιολόγηση του τελικού εθνικού σχεδίου της Ελλάδας για την ενέργεια & το κλίμα[1]».

Παράλληλα η Ελλάδα έχει αναπτύξει τη Μακροπρόθεσμη Στρατηγική 2050[2], με σενάρια απαλλαγής από τις ανθρακούχες πηγές. Στα 2 σενάρια που είναι συμβατά με τη συγκράτηση της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τον 1,5°C, η χώρα επιτυγχάνει μείωση των καθαρών εκπομπών της κατά 95% σε σχέση με το 1990.

Νεότερες εξελίξεις

Από την κύρωση του ΕΣΕΚ οι εξελίξεις στην ενέργεια & την κλιματική αλλαγή ήταν ραγδαίες, με βασικότερες: α) τη δέσμη μέτρων “Fit for 55” που εισάγει έναν πιο φιλόδοξο κλιματικό στόχο σε σχέση με τον στόχο του 40% που ίσχυε όταν εκπονήθηκε το ΕΣΕΚ & πρόσφατα β) η κοινή ευρωπαϊκή δράση REPowerEU.

Η Ελλάδα παραμένει προσηλωμένη στις δεσμεύσεις της & υλοποιεί σταθερά ένα στοχευμένο πλέγμα συναφών δράσεων: διείσδυση ΑΠΕ, αδειοδοτικό/ρυθμιστικό πλαίσιο για την αποθήκευση ενέργειας & το Η2, ενεργειακή αναβάθμιση, κίνητρα για την ηλεκτροκίνηση, τηλεθέρμανση, εγκατάσταση ΥΒΣ, κ.ά. Τα ΕΣΔΙΜ εναρμονίζονται με αυτό το πλέγμα καθώς προβλέπουν παρεμβάσεις που προωθούν τις μηδενικές εκπομπές ρύπων από την παραγωγή ενέργειας & συνδράμουν στους υπόλοιπους τομείς ενδιαφέροντος του ΕΣΕΚ.

Η Χώρα παρακολουθεί τις τρέχουσες εξελίξεις στον ενεργειακό τομέα & θα προβεί σε κατάλληλες προσαρμογές του εθνικού της σχεδιασμού, εφόσον απαιτηθεί.

Απόσυρση λιγνιτικών μονάδων/λιγνιτωρυχείων

Πολλές λιγνιτικές μονάδες έχουν ήδη αποσυρθεί. Το 2011 η παραγωγή των μονάδων της ΔΕΗ ήταν 27,4 TWh & το 2019 10,417 TWh, μειωμένη κατά 62%. Το 2020 η παραγωγή ενέργειας από την καύση λιγνίτη ήταν 5,7 TWh έναντι 8,1 TWh που προέβλεπε το ΕΣΕΚ για την ίδια χρονιά, μειωμένη κατά 30%.

Η διαδικασία μετάβασης προς τους στόχους της ΕΕ για το 2030 στα ΕΣΔΙΜ ΠΔΜ & Μεγαλόπολης ακολουθεί ως χρονοδιάγραμμα για την παύση εξόρυξης λιγνίτη & την παραγωγή ηλεκτρικής το εξής: όλες οι λιγνιτικές μονάδες θα αποσυρθούν έως το 2023, εκτός από μια (Πτολεμαΐδα V) η οποία θα αποσυρθεί μέχρι το 2028 (παρ.-πιν.1.1).

Μετάβαση στα νησιά

Σε Β. – Ν. Αιγαίο & Κρήτη η μετάβαση έως το 2029, βάσει της εθνικής πολιτικής, υλοποιείται διττά: (α) αυξάνοντας σταδιακά τη διείσδυση των ΑΠΕ στη κατανάλωση, βάσει του εγκεκριμένου πλάνου των διασυνδέσεων με το ηπειρωτικό ηλεκτρικό σύστημα ή/και με την εγκατάσταση ΥΒΣ, & (β) αποσύροντας σταδιακά τη λειτουργία των 32 αυτόνομων θερμικών ηλεκτρικών συστημάτων, καθένα από τα οποία τροφοδοτεί ένα ή περισσότερα μη-διασυνδεδεμένα νησιά (ΗΣ ΜΔΝ). Απώτερος στόχος είναι η κάλυψη των

ενεργειακών αναγκών των νησιών από καθαρή ενέργεια & η «εξαγωγή» της υπερβάλλουσας καθαρής ενέργειας στην ηπειρωτική χώρα (παρ.Νησιών-ενοτ. 1.2/πιν.1-4).

Με αφετηρία το 2020, η υφιστάμενη **εγκατεστημένη ισχύς (ΑΠΕ)** ανά συστάδα νησιών είναι:

- 296MW – Κρήτη,
- 54MW – Κυκλάδες,
- 105MW – Δωδεκάνησα,
- 64MW – Β. Αιγαίο,

ενώ η συνολική συμμετοχή των ΑΠΕ στην κατανάλωση η/ε είναι 24%, 30%, 16% & 18%.

Στο πέρας της ΠΠ 2021-2027, προβλέπεται η **εγκατάσταση πρόσθετης ισχύος (ΑΠΕ)**:

- 398MW – Κρήτη,
- 66 MW – Κυκλάδες,
- 163 MW – Δωδεκάνησα,
- 118 MW – Β. Αιγαίο,

που, βάσει στοιχείων του ΕΣΕΚ & παραδοχών στο πλαίσιο του ΕΣΔΙΜ, δύναται να οδηγήσει σε επίτευξη συνολικής συμμετοχής των ΑΠΕ στην κατανάλωση η/ε –συνεκτιμημένου του μείγματος των διασυνδέσεων– 76%, 72%, 71% & 75%, αντίστοιχα (παρ.νησιών -ενοτ. 1.2/μεθοδ.).

Ενδιάμεσα (2025-2026) τίθεται ως στόχος η **εγκατάσταση πρόσθετης ισχύος**: 155-182 MW σε Κρήτη, 50-63,5 MW σε Δωδεκάνησα, 42-50 MW σε Β. Αιγαίο, 14MW σε Κυκλάδες.

Η διαθέσιμη έκταση ανά συστάδα νησιών για την ανάπτυξη της παραπάνω ισχύος ΑΠΕ θα προσδιορισθεί με την έγκριση του υπό εκπόνηση Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου ΑΠΕ.

Η εγκατάσταση ισχύος ΑΠΕ στο νησιωτικό χώρο εξαρτάται από τα διαθέσιμα περιθώρια (ηλεκτρικός χώρος) του δικτύου. Οι ηλεκτρικές διασυνδέσεις των ΜΔΝ αυξάνουν τον «ηλεκτρικό χώρο» & η παραγόμενη ενέργεια από τους θερμικούς σταθμούς αντικαθίσταται από καθαρές μορφές. Μετά το πέρας των διασυνδέσεων, ορισμένες θερμικές μονάδες θα τεθούν σε καθεστώς ψυχρής εφεδρείας για την εγγύηση της ασφάλειας εφοδιασμού.

Η υιοθέτηση νέων τεχνολογικών λύσεων & επιχειρηματικών μοντέλων μπορεί να άρει το εμπόδιο του «ηλεκτρικού χώρου» ανεξάρτητα από τις διασυνδέσεις. Το σχέδιο για την εγκατάσταση ΥΒΣ[3] στα νησιά χωρίς σαφές πλάνο διασύνδεσης μπορεί να οδηγήσει σε διείσδυση ΑΠΕ στην κατανάλωση άνω του 50%, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες ανά νησί. Εφόσον κριθεί αναγκαίο θα εκπονηθεί εξειδικευμένη μελέτη για τον προσδιορισμό του κατάλληλου % διείσδυσης ΑΠΕ ανά κατηγορία νησιών.

Από το **πλάνο των διασυνδέσεων**, 3 ΗΣ ΜΔΝ έχουν συνδεθεί ήδη με το ηπειρωτικό δίκτυο[4] ενώ το χρονοδιάγραμμα περάτωσης των υπολειπόμενων διασυνδέσεων, βάσει του πρόσφατου ΔΠΑ του ΕΣΜΗΕ (2023-2032) & του ΣΑΔ του ΔΕΔΔΗΕ (2021-2025), διαμορφώνεται ως εξής:

- 2023: Κρήτη (2η φάση – σε εξέλιξη)
- 2024: Κυκλάδες (4η φάση – σε εξέλιξη)
- 2028: Δωδεκάνησα
- 2028: Β. Αιγαίο

Όλα τα νησιά αναφοράς του ΕΣΔΙΜ (μεμονωμένα ή ως τμήμα ενός αυτόνομου ΗΣ) θα διασυνδεθούν με το ηπειρωτικό σύστημα έως το 2028, εκτός από 8 ΗΣ ΜΔΝ που καλύπτουν 9 νησιά (Γαύδος/Κρήτη, Αγ. Ευστράτιος/Β. Αιγαίο, Σύμη, Πάτμος, Μεγίστη, Αστυπάλαια, Αρκιοί, Μαράθι, Αγαθονήσι/Ν. Αιγαίο)[5].

Για αυτά -και όσα έχουν πρόβλεψη διασύνδεσης μετά το 2025- η μετάβαση δρομολογείται κατά προτεραιότητα με την ανάπτυξη ΥΒΣ Η/Π που συνδυάζουν αιολική-ηλιακή ενέργεια με συστήματα αποθήκευσης. Η ΡΑΕ εκτιμά ότι σε όλα τα νησιά που θα εγκατασταθούν ΥΒΣ ο στόχος για διείσδυση ΑΠΕ 50-60% είναι εφικτός. Ειδικά σε Αγ. Ευστράτιο & Αστυπάλαια θα εφαρμοστεί πιλοτικά διείσδυση 80-90%, για να διερευνηθεί η σκοπιμότητα παρόμοιων έργων & σε άλλα νησιά σε επόμενη φάση.

Στάδια & δράσεις διαδικασίας μετάβασης

Η Ελλάδα ακολουθεί τα επιμέρους στάδια/πυλώνες & υποστηρικτικές δράσεις που προτάθηκαν στον οδικό χάρτη της World Bank για τη ΔΑΜ[6], για το σύνολο της διαδικασίας της ΔΑΜ προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες & των άλλων περιοχών. Αναγνωρίζονται 2 στάδια (σχεδιασμός/υλοποίηση) & 3 πυλώνες για τη ΔΑΜ:

1. Αποκατάσταση & επανάχρηση υποβαθμισμένων εκτάσεων-εγκαταστάσεων
2. Κοινωνική συνοχή & οικονομικός μετασχηματισμός (Μετάβαση στο νέο παραγωγικό μοντέλο)
3. Διακυβέρνηση

Πυλώνας 1: Ο σχεδιασμός ξεκίνησε με τον Ν.4759/20 για το ΣΔΑΜ, περιλαμβάνει την έγκριση 2 προγραμματικών συμβάσεων (παρ. 2 & 3 του αρ. 155) για τον χωρικό σχεδιασμό (ΕΠΣ) & τη μεταβίβαση των εδαφών από τη ΔΕΗ στο κράτος, αντίστοιχα, & θα ολοκληρωθεί με την έγκριση των νέων χρήσεων γης το 2023. Η υλοποίηση ξεκινά με τις εργασίες αποκατάστασης των λιγνιτικών γαιών & ολοκληρώνεται με τη λειτουργία των πρώτων οργανωμένων υποδοχέων το 2025.

Πυλώνας 2: Ο σχεδιασμός ξεκίνησε το 2020 με την εκπόνηση του ΣΔΑΜ [7] & θα ολοκληρωθεί με την έγκριση των ΕΣΔΙΜ & του ΠΔΑΜ το 2022. Η υλοποίηση θα ξεκινήσει με την ενεργοποίηση των δράσεων του ΠΔΑΜ (2022) & θα ολοκληρωθεί με το πέρας της ΠΠ. Περιλαμβάνει επίσης την ενεργοποίηση των δράσεων του 2ου & 3ου Πυλώνα ΜΔΜ.

Πυλώνας 3: Ο σχεδιασμός ξεκίνησε με τη συγκρότηση Κυβ. & Συντ. Επιτροπής ΣΔΑΜ όπως ισχύει[8], τη σύσταση Τεχν. Γραμματείας της Συντ. Επιτροπής (Ν.4685/20) και ολοκληρώνεται με τη σύσταση/συγκρότηση/λειτουργία (α) της ΕΥ ΔΑΜ του Ν.4872/21 & (β) της εταιρείας ειδικού σκοπού «Μετάβαση Α.Ε» για την υποστήριξη Δικαιούχων και Επενδυτικών Σχεδίων.

Στο πιν. 1.2 (παρ.) απεικονίζεται το χρονοδιάγραμμα των σημαντικότερων δράσεων ανά στάδιο & πυλώνα.

Ορόσημα της διαδικασίας μετάβασης:

- 07.2020: Ανοιχτή πρόσκληση[9] υποβολής μη δεσμευτικών επενδυτικών προτάσεων & αναπτυξιακών σχεδίων από φορείς εκτός δημοσίου τομέα, σε συνεργασία με το Enterprise Greece.
- 2020-2021: Δρομολόγηση δράσεων για πιλοτική εφαρμογή ολιστικών παρεμβάσεων σε Αγ. Ευστράτιο & Αστυπάλεια, με έμφαση σε καθαρή ενέργεια, εξοικονόμηση & ηλεκτροκίνηση.
- 04.2021: Υιοθέτηση από την ΕΕ Αναθεωρημένων κατευθύνσεων περιφερειακών ενισχύσεων[10].
- 06.2021: Ανοιχτή πρόσκληση[11] σε δημόσιους φορείς για παρεμβάσεις ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, αναπροσανατολισμού της απασχόλησης, διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας, προσέλκυσης άμεσων επενδύσεων & την προετοιμασία για την υποδοχή νέων δραστηριοτήτων & επενδύσεων μεγαλύτερης κλίμακας στις ΠΕ Κοζάνης, Φλώρινας & στον Δ. Μεγαλόπολης.
- 09.2021: Σχεδιασμός & έναρξη προγραμμάτων για τη στήριξη της απασχόλησης από τον ΟΑΕΔ.

1.2 Προσδιορισμός επηρεαζόμενων περιοχών

Στην ΠΔΜ, η διαδικασία της απολιγνιτοποίησης, ήτοι της πλήρους απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων & της περάτωσης λειτουργίας των λιγνιτωρυχείων, εναρμονίζεται με τον ενωσιακό & εθνικό στόχο για τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Αυτή η μετάβαση, ωστόσο, συνεπάγεται παύση ή/και περιορισμό των δραστηριοτήτων & συναφών κλάδων ενώ λόγω της σημασίας της εξόρυξης λιγνίτη & της παραγωγής ενέργειας από την καύση του για την ΠΔΜ, έχει δυσμενείς κοινωνικές & οικονομικές επιπτώσεις στο σύνολο της περιοχής.

- Η ΕΕ ανέθεσε στην Παγκόσμια Τράπεζα τη δημιουργία ενός οδικού χάρτη για τη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή. Η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών & Περιουσίας ανέθεσε σε σύμπραξη μελετητών την εκπόνηση του ΣΔΑΜ, το Ινστιτούτο Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) εκπόνησε μελέτη για τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις & αντισταθμιστικές δράσεις, λόγω της απολιγνιτοποίησης, ενώ το Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (ΙΕΝΕ) εκπόνησε μελέτη για την υφιστάμενη κατάσταση & τις προοπτικές για τις περιοχές που

βρίσκονται σε μετάβαση στην Ελλάδα. Σημαντική πηγή στοιχείων αποτέλεσε επίσης η μελέτη για την περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα μετά το 2020 του ΟΟΣΑ & τα συμπεράσματα της μελέτης για τη βιομηχανική μετάβαση της χώρας, του Joint Research Centre της ΕΕ.

- Η περιφέρεια αποτελείται από 4 Περιφερειακές Ενότητες. Κυρίαρχη θέση στο παραγωγικό της σύστημα κατέχουν οι ΠΕ Κοζάνης & Φλώρινας, όπου διαμένει το 71 % των 266,16 χιλ. κατοίκων της ΔΜ, παράγεται το 80% του περιφερειακού ΑΕΠ και εντοπίζεται το μεγαλύτερο τμήμα της απασχόλησης (67,7 % των 87,10 χιλ. απασχολουμένων). Άρα, οποιαδήποτε επίπτωση στο παραγωγικό σύστημα των δύο αυτών ΠΕ επηρεάζει το σύνολο της οικονομίας της ΔΜ
- Η ανεργία στην ΠΔΜ, ήδη από το 2017 σημειώνει το μεγαλύτερο μέγεθος (29,1%) μεταξύ των υπολοίπων περιφερειών της ελληνικής επικράτειας & μεταξύ των περιφερειών (NUTS2) της Πρωτοβουλίας Coal Regions in Transition. Μάλιστα, το ποσοστό ανεργίας παραμένει διαχρονικά υψηλότερο από αυτό της χώρας (World Bank Group, 2020). Το γεγονός αυτό αποτελεί ένδειξη των διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας της περιοχής.
- Σύμφωνα με το IENE, την τελευταία 10ετία, ο πληθυσμός της περιοχής βαίνει σταθερά μειούμενος (από 287,000), σωρευτικά προσεγγίζει το 7%. Η διατήρηση της παραγωγικής διάρθρωσης μέσα στην κρίση αναμφίβολα συντήρησε αυτό το μικρό σχετικά % συρρίκνωσης του πληθυσμού.
- Σύμφωνα με το IENE, αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων της ΔΜ, παρατηρείται μια σημαντική μεταβολή, καθώς έχουμε υποχώρηση κατά 50% του πληθυσμού που δηλώνουν απόφοιτοι της α-βάθμιας έως και της χαμηλότερης β-βάθμιας εκπαίδευσης & παράλληλα αυξήθηκαν κατά 16,200 τα άτομα που ολοκλήρωσαν μεταδευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών & κατά 9,500 τα άτομα που έχουν αποφοιτήσει από γ-βάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Αυτή η μεταβολή αντανακλά ενδεχομένως μια ισχυρή δυνητική παραγωγική ικανότητα του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού, η οποία πρέπει να αξιοποιηθεί στη φάση κλαδικής αναδιάρθρωσης & μετάβασης της περιφέρειας.
- Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ[12], η ΔΜ έχει (ισχυρή) εξειδίκευση (Location Quotient=6,36) στην εξόρυξη & την παραγωγή ενέργειας από τον λιγνίτη, προμηθεύοντας με ενέργεια εδώ και 10ετίες ολόκληρη τη χώρα. Η εξειδίκευση στους υπόλοιπους τομείς είναι αδύναμη έως μέτρια. Άρα στην περιφέρεια υπάρχει μονοκαλλιέργεια, γεγονός που καθιστά την οικονομία της ιδιαίτερα εξαρτημένη από τον λιγνίτη. Η απολιγνιτοποίηση θα επηρεάσει άμεσα, έμμεσα & επαγόμενα το σύνολο της περιφέρειας.
- Επιπρόσθετα, οι μισθοί στον τομέα των ορυχείων & της ηλεκτρικής ενέργειας είναι υψηλοί, παρά το ότι έχουν μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Το μέσο ετήσιο εισόδημα κάποιου που ασχολείται με την εξόρυξη ανέρχεται σε €18.652 το 2018 από €31.149 το 2008. Στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, ο μέσος ετήσιος μισθός διαμορφώνεται σε €30.758 από €41.603 (Eurostat Labor Cost Surveys, 2008-2012-2016). Οι μισθοί αυτοί είναι σημαντικά υψηλότεροι από τους μισθούς στην υπόλοιπη οικονομία & συντηρούν μεγάλο τμήμα της κατανάλωσης και των θέσεων εργασίας της περιφέρειας.
- Στις ΠΕ Κοζάνης & Φλώρινας βρίσκεται το 76% & το 24% της εγκατεστημένης ισχύος ηλεκτροπαραγωγής της περιφέρειας, αντίστοιχα[11].
- Από την απολιγνιτοποίηση για το έτος βάσης 2019, εκτιμάται ότι θα επηρεαστούν περίπου 12.000 εργαζόμενοι συνολικά (άμεσα, έμμεσα & επαγόμενα) σε όλη την περιφέρεια, εκ των οποίων η πλειονότητα περίπου 11.000 βρίσκονται στις ΠΕ Κοζάνης & Φλώρινας και οι υπόλοιποι στις ΠΕ Καστοριάς & Γρεβενών (παρ. πιν. 1.3).
- Οι ΠΕ Καστοριάς & Γρεβενών θα πληγούν κυρίως λόγω των έμμεσων επιπτώσεων στην αλυσίδα αξίας του λιγνίτη, αλλά & της επαγόμενης επίπτωσης στην κατανάλωση από τη μείωση της απασχόλησης και των εισοδημάτων στο σύνολο της περιοχής (παρ. πιν. 1.3).

Συνεπώς, η απολιγνιτοποίηση θα πλήξει πρωτίστως τις ΠΕ Κοζάνης & Φλώρινας και δευτερευόντως τις ΠΕ Καστοριάς & Γρεβενών. Σε όρους υλοποίησης του ΠΔΑΜ, οι έννοιες «πρωτίστως» & «δευτερευόντως» ερμηνεύονται ως εξής: Οι παρεμβάσεις αναπροσαρμογής εδαφών, οι δράσεις κυκλικής

οικονομίας & οι ολοκληρωμένες δράσεις της προτ. 5, αφορούν αποκλειστικά τις «πρωτίστως» επηρεαζόμενες περιοχές.

2. Assessment of transition challenges, for each of the identified territories

Reference: point (c) of Article 11(2)

Territory: Δυτική Μακεδονία

2.1. Assessment of the economic, social and territorial impact of the transition to a climate-neutral economy of the Union by 2050

Reference: point (c) of Article 11(2)

Η διαδικασία της μετάβασης έχει ξεκινήσει στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εδώ και αρκετά χρόνια, αν αναλογιστεί κανείς ότι η κορύφωση της λιγνιτικής παραγωγής έλαβε χώρα το 2004 και ότι η πρώτη λιγνιτική μονάδα (Πτολεμαΐδα Ι) αποσύρθηκε το 2011. Η ύφεση που έπληξε την προηγούμενη δεκαετία το σύνολο της ελληνικής επικράτειας δυσχέρανε την κατάσταση.

Η επιτάχυνση της διαδικασίας της μετάβασης συνεπάγεται ότι οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, που παρατηρήθηκαν την προηγούμενη περίοδο, θα ενταθούν. Σε σχέση με τις επηρεαζόμενες οικονομικές δραστηριότητες και βιομηχανικούς τομείς και τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της απολιγνιτοποίησης σημειώνονται τα εξής:

Η περιφέρεια έχει (ισχυρή) εξειδίκευση στην εξόρυξη και την παραγωγή ενέργειας από την καύση του λιγνίτη. Η λιγνιτική δραστηριότητα δεν έχει προκαλέσει σημαντικές βιομηχανικές δευτερογενείς επιπτώσεις (spillovers) ικανές να ενισχύσουν περαιτέρω τη βιομηχανική ανάπτυξη και να αντισταθμίσουν τις απώλειες που θα υπάρξουν από την απολιγνιτοποίηση. Επίσης, στην περιφέρεια δεν έχουν αναπτυχθεί άλλες σημαντικές εναλλακτικές παραγωγικές δραστηριότητες, στις οποίες να μπορούν να στραφούν οι εργαζόμενοι του λιγνιτικού κλάδου. Ως εκ τούτου, οι παρακμάζουσες και μετασχηματιζόμενες δραστηριότητες κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- **Κατηγορία Ι – Παρακμάζουσες δραστηριότητες:** Οι επηρεαζόμενες οικονομικές δραστηριότητες στη Δυτική Μακεδονία που στηρίζονται στην παραγωγή ορυκτών καυσίμων και στις οποίες αναμένεται παύση ή σημαντική μείωση δραστηριοτήτων λόγω της μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα (παρακμάζοντες τομείς) περιλαμβάνουν άμεσα τους τομείς εξόρυξης λιγνίτη και παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος με χρήση λιγνίτη και έμμεσα τους τομείς συλλογής, επεξεργασίας και διαχείρισης εξορυκτικών αποβλήτων και εξυγίανσης.
- **Κατηγορία ΙΙ – Μετασχηματιζόμενες δραστηριότητες:** Στην εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις που εντάσσονται στην αλυσίδα αξίας της εξόρυξης λιγνίτη και της συμβατικής παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, όπως, επιχειρήσεις χονδρικού και λιανικού εμπορίου πρώτων υλών και οχημάτων και ανταλλακτικών σχετικά με τη λιγνιτική δραστηριότητα και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε μονάδες λιγνίτη, εξειδικευμένων κατασκευαστικών εργασιών, κατασκευής και εμπορίας μεταλλικών προϊόντων, μηχανημάτων και εξοπλισμού, κατασκευής ελαστικών και πλαστικών προϊόντων, παροχής υπηρεσιών μεταφορών, παροχής υπηρεσιών επισκευής μηχανημάτων και βαρέων φορτηγών και παροχής επαγγελματικών, επιστημονικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Επιπροσθέτως θα πρέπει να αναφερθεί η δραστηριότητα των φορέων με ιδιαίτερο ρόλο στην περιοχή, οι οποίοι θα επηρεαστούν από την απολιγνιτοποίηση και θα πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τις υπηρεσίες τους. Οι φορείς αυτοί ενδεικτικά είναι: η Τοπική Αυτοδιοίκηση, το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, το Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ), η Διαχείριση Απορριμμάτων Δυτικής Μακεδονίας Α.Ε. (ΔΙΑΔΥΜΑ), το Cluster Βιοοικονομίας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας (CLuBE) κ.ά.

- Σύμφωνα με έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας (Christiaensen & Ferré, October 2020), οι επιχειρήσεις που εξαρτώνται από τις δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με λιγνίτη και έχουν έδρα στη Δυτική Μακεδονία, δραστηριοποιούνται κυρίως στη Μεταποίηση (24%) και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο (20%) και σε μικρότερο βαθμό στις επαγγελματικές, επιστημονικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες (14%), τις κατασκευές (13%), τις υπηρεσίες (12%) και την εξόρυξη (10%).
- Οι επιχειρήσεις αυτές είναι εργολάβοι της ΔΕΗ και εξαρτούν σε μεγάλο βαθμό τα έσοδά τους από τη συνεργασία με τη ΔΕΗ, κυρίως δε οι μεγαλύτερες καθώς και εκείνες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο εξόρυξης. Από τους εργολάβους της ΔΕΗ που απασχολούν περισσότερα από 50 άτομα, περίπου 7 στις 10 εξαρτούν περισσότερο από 80% των εσόδων τους από τις συμβάσεις με τη ΔΕΗ. Το 41% των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο εξόρυξης, εξαρτούν τουλάχιστον το 50% των εσόδων τους από τις συμβάσεις με τη ΔΕΗ. Τα ποσοστά αυτά είναι μικρότερα σε άλλους τομείς. Το 26% των επιχειρήσεων στους τομείς κατασκευών και επαγγελματικών, επιστημονικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών εξαρτούν περισσότερο από 50% των εσόδων τους από τις συμβάσεις με τη ΔΕΗ, 21% στους τομείς μεταποίησης και υπηρεσιών και 10% στον τομέα του λιανικού εμπορίου.
- Σύμφωνα με τη μελέτη του IOBE, η **άμεση επίπτωση** της απολιγνιτοποίησης στην απασχόληση στη Δυτική Μακεδονία εκτιμάται σε **5,7 χιλ. θέσεις εργασίας** έως το 2029 (η άμεση επίπτωση αφορά μόνο τις δραστηριότητες της ηλεκτροπαραγωγής και της εξόρυξης λιγνίτη που λαμβάνουν χώρα στη Δυτ. Μακεδονία και ειδικότερα στις Π.Ε. Κοζάνης και Φλώρινας). Δεδομένων των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που επιφέρει η λιγνιτική δραστηριότητα, η επίπτωση της απολιγνιτοποίησης θα είναι πολύ σημαντικότερη. Η μελέτη του IOBE εκτιμά τη **συνολική απώλεια θέσεων εργασίας** στη Δυτική Μακεδονία από την απολιγνιτοποίηση σε περίπου **10,6 χιλ. έως το 2029** (άμεσα, έμμεσα και επαγόμενα). Οι εκτιμήσεις γίνονται σε σχέση με το έτος 2019. **Αν ληφθεί υπόψη ότι η απολιγνιτοποίηση έχει ξεκινήσει πολύ νωρίτερα, η συνολική επίπτωση εκτιμάται ότι είναι μεγαλύτερη.** Σχεδόν οι μισές θέσεις εργασίας που θα χαθούν στη Δυτ. Μακεδονία από την απολιγνιτοποίηση είναι έμμεσες και επαγόμενες. Αυτό συμβαίνει επειδή η λιγνιτική δραστηριότητα αποτελεί μονοκαλλιέργεια, με πολύ καλούς μισθούς, και ως εκ τούτου, στηρίζει την κατανάλωση και τις θέσεις απασχόλησης σε όλη την τοπική οικονομία. Ελλείψει άλλου ισχυρού κλάδου, η απολιγνιτοποίηση θα έχει δυσμενέστερες επιπτώσεις στο σύνολο της απασχόλησης και τα εισοδήματα των κατοίκων της περιοχής.
- Σε σχέση με τα επαγγελματικά προφίλ, η ΔΕΗ έχει σταματήσει να προσλαμβάνει μόνιμους υπαλλήλους ήδη από το 2008, υποκαθιστώντας τμήμα του εργατικού δυναμικού με έκτακτο προσωπικό και υπεργολάβους. Το τακτικό προσωπικό της (περίπου 3.100 εργαζόμενοι) έχει μέση ηλικία τα 50 έτη. Αποτελείται κυρίως (περίπου το 80%) από τεχνικούς (τεχνίτες, οδηγού, μηχανοδηγοί και χειριστές) και έχει ολοκληρώσει δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση (87,5%), ενώ το 10% έχει τεχνολογική ή πανεπιστημιακή εκπαίδευση και το υπόλοιπο 10% αποτελεί διοικητικό και υποστηρικτικό προσωπικό. Το 86% του έκτακτου προσωπικού έχει ηλικία από 26 έως 55 έτη και αποτελείται κυρίως (84%) από τεχνικούς με δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση (96%). Μόλις το 4% του έκτακτου προσωπικού αφορά σε μηχανικούς και σε άλλους εργαζόμενους που έχουν τεχνολογική ή πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ενώ το υπόλοιπο 12% αποτελεί υποστηρικτικό προσωπικό. Οι εργαζόμενοι σε εργολάβους της ΔΕΗ Α.Ε. είναι στην πλειονότητά τους (84%) τεχνικοί και έχουν ολοκληρώσει δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση (96%).
- Σε σχέση με τις επιπτώσεις στην οικονομία, το IOBE εκτιμά τη συνολική απώλεια Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) σε επίπεδο χώρας από τη μετάβαση σε €1.580 εκ. έως το 2029. Στη Δυτική Μακεδονία η συνολική απώλεια ΑΠΑ εκτιμάται σε περισσότερο από €1 δις έως το 2029 (σε σύγκριση με το 2019), ή στο **26% του ΑΕΠ που είχε η Δυτική Μακεδονία το 2019 (~4 δις ευρώ)**. Συνεπώς, σε επίπεδο ΑΕΠ θα υπάρξει μια επίσης μεγάλη άμεση επίπτωση στη Δυτική Μακεδονία.

Σημαντικές είναι και ορισμένες επιμέρους ποιοτικές και ποσοτικές εκτιμήσεις πληθυσμιακών δεδομένων (για τις οποίες έχει γίνει επιγραμματική αναφορά στο κεφ. 1.2) σε σχέση με τις αναμενόμενες επιπτώσεις

στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον:

- Η περιφέρεια παρουσιάζει διαχρονικά πληθυσμιακή μείωση στο σύνολο των επιμέρους περιφερειακών της ενοτήτων (Πίνακας 2.1 παράρτημα). Η παρατηρούμενη μείωση οφείλεται κυρίως στο μετανάστευση νεότερων ενηλίκων, οι οποίοι είναι πιο πιθανό να έχουν παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών και οδηγεί σε γήρανση του πληθυσμού της περιφέρειας, ο οποίος ήταν ήδη από τους πλέον γερασμένους σε επίπεδο ελληνικής επικράτειας -οι ηλικιωμένοι (65+) αντιπροσώπευαν το 21,5 % του πληθυσμού της περιφέρειας το 2008, σε σύγκριση με το 23,6 % το 2018 (εθνικός μέσος όρος: 21,8 %) (Christiaensen & Ferré, October 2020). Εφόσον δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, η υφιστάμενη διαχρονική τάση μείωσης και γήρανσης του πληθυσμού της περιφέρειας θα ενταθεί, ακολουθώντας την επιτάχυνση της διαδικασίας της μετάβασης. Κύριο χαρακτηριστικό της θα παραμείνει η μετανάστευση των νέων στερώντας την περιφέρεια από το απαραίτητο για την ανάπτυξή της ανθρώπινο κεφάλαιο.
- Τα άτομα ηλικίας 15-24 ετών βιώνουν πρωτοφανές ποσοστό ανεργίας άνω του 60 %, το οποίο είναι διπλάσιο από το περιφερειακό ποσοστό ανεργίας και σχεδόν 10 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο για την εν λόγω ηλικιακή ομάδα. Το 34 % των γυναικών στη Δυτική Μακεδονία είναι άνεργες, ποσοστό υψηλότερο από τον περιφερειακό μέσο όρο. Η μακροχρόνια ανεργία είναι επίσης ιδιαίτερα υψηλή, με το 19 % του ενεργού πληθυσμού να είναι άνεργος για πάνω από 12 μήνες, ήτοι δύο στους τρεις άνεργους είναι άνεργοι για περισσότερους από 12 μήνες, υπογραμμίζοντας τη δυσκολία εύρεσης εργασίας στην περιοχή (Christiaensen & Ferré, October 2020). Συνεπώς, η ανεργία θα πλήξει περισσότερο τις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, ήτοι τους νέους ηλικίας 15-24 ετών, τις γυναίκες και όσους είναι ήδη μακροχρόνια άνεργοι (Διάγραμμα 2.1, παράρτημα).
- Το ποσοστό φτώχειας στη Δυτική Μακεδονία είναι μεταξύ των υψηλότερων σε εθνικό επίπεδο και η φτώχεια είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ανεργία: 75 % του πληθυσμού ζει σε νοικοκυριό με επικεφαλής άνεργο[1]. Συνεπώς, η αύξηση της ανεργίας θα επιφέρει περαιτέρω φτωχοποίηση των νοικοκυριών και θα αυξηθεί ο ήδη υψηλός αριθμός των νοικοκυριών κάτω από το όριο της φτώχειας. Σημειώνεται ότι με βάση τα υφιστάμενα στοιχεία για την περιοχή, η φτώχεια πλήττει περισσότερο τις νεότερες γενεές, όσους έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και τα γυναικεία νοικοκυριά, δηλαδή αυτούς που κινδυνεύουν περισσότερο να μείνουν άνεργοι.

Η επίπτωση της απολιγνιτοποίησης δεν περιορίζεται μόνο στην απασχόληση και τα εισοδήματα. Είναι γεγονός ότι η απολιγνιτοποίηση θα έχει, εν γένει, θετική επίπτωση στην υγεία και την ασφάλεια των εργαζόμενων και των πολιτών, υπό την προϋπόθεση ότι θα υλοποιηθούν τα απαραίτητα έργα αποκατάστασης γαιών των λιγνιτικών πεδίων.

Όμως, ένα από τα σημαντικά οφέλη της λιγνιτικής εποχής υπήρξε η αξιοποίηση της πλεονάζουσας θερμότητας των λιγνιτικών μονάδων για τη λειτουργία **συστημάτων τηλεθέρμανσης** σε 3 πόλεις (Πτολεμαΐδα, Κοζάνη και Αμύνταιο). Βάσει των κλιματικών χαρακτηριστικών, η ΠΔΜ χαρακτηρίζεται διαχρονικά από την υψηλότερη ανάγκη για θέρμανση μεταξύ των λοιπών περιφερειών της ελληνικής επικράτειας (2,22 χιλ. βαθμοημέρες θέρμανσης το 2019 έναντι 1,45 της ελληνικής επικράτειας) και αποτέλεσε την πρώτη περιφέρεια στην Ελλάδα όπου μελετήθηκαν και εγκαταστάθηκαν τα συστήματα τ/θ για τις ανάγκες των πολιτών. Συγκεκριμένα, περίπου **42 χιλ. νοικοκυριά** και επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τηλεθέρμανση με συνολική ζήτηση ~**600 GWh** (IENE, 2020).

Επίσης, εντός των διοικητικών ορίων της ΠΔΜ χορηγούνταν ενίσχυση για το σύνολο των οικιακών καταναλωτών ηλεκτρικού ρεύματος, λόγω επιβάρυνσης από τη λιγνιτική δραστηριότητα.

Αν για το σύνολο των οικιακών καταναλωτών μπορούμε να πούμε ότι με την απολιγνιτοποίηση θα εκλείψει ο λόγος για τον οποίο πλήρωναν μειωμένες τιμές ηλεκτρικού ρεύματος, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε το ίδιο για τα 42 χιλ. νοικοκυριά και επιχειρήσεις, για τα οποία θα πρέπει να βρεθεί μια λύση, συμβατή με τις επιλέξιμες δράσεις του ΤΔΜ. Επίσης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ενίσχυση οικ. καταναλωτών ηλεκτρικού ρεύματος και τα συστήματα τ/θ είχαν ως αποτέλεσμα στις περιοχές αυτές να υπάρχει μειωμένο ενδιαφέρον για δράσεις ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιρίων. **Επομένως, το ΤΔΜ θα πρέπει να καλύψει ένα σημαντικό κενό σε σχέση με την εξοικονόμηση, την αυτοπαραγωγή και την ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της ενεργειακής φτώχειας.**

Στις περιοχές μετάβασης θα προκληθούν απώλειες θέσεων εργασίας στις συνδεδεμένες με τον λιγνίτη δραστηριότητες, αλλά συγχρόνως θα δημιουργηθούν ανάγκες για την επανεκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, προκειμένου να αξιοποιηθούν στις νέες δραστηριότητες που χρειάζεται να αναπτυχθούν, όπως θα αναλυθεί στο κεφ. 2.2. Σύμφωνα με το Master Plan, οι άμεσες ανάγκες για επανεκπαίδευση αφορούν πρωτίστως στο έκτακτο προσωπικό της ΔΕΗ (~800 άτομα), τους εργαζόμενους σε εργολάβους της ΔΕΗ (~1.850 άτομα), σε άλλους εργαζόμενους σε τομείς που σχετίζονται με τη λιγνιτική δραστηριότητα και σε ένα μέρος του τακτικού προσωπικού της ΔΕΗ (57% εκ των 3.300 ατόμων) που δεν θα έχει θεμελιώσει δικαίωμα συνταξιοδότησης μέχρι το 2028. Ειδικευση σε νέες δραστηριότητες θα χρειαστεί και μεγάλο μέρος των ανέργων της Δυτικής Μακεδονίας.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ[2], η περιοχή έχει εξαιρετικά χαμηλές δαπάνες στην E&A σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο σε όλες τις υποκατηγορίες του ιδιωτικού, δημόσιου και του εκπαιδευτικού τομέα. Ακόμη και η ΔΕΗ Α.Ε. πραγματοποιεί χαμηλές επενδύσεις στην E&A και την καινοτομία (Διάγραμμα 2.2 παράρτημα) όταν συγκρίνεται με κορυφαίες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας στον τομέα της ενέργειας, με συνέπεια την αργή διαφοροποίησή της από συμβατικές μεθόδους ηλεκτροπαραγωγής (World Bank Group, 2020). Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν την πολύ περιορισμένη ικανότητα της τοπικής ερευνητικής και παραγωγικής βάσης να καινοτομεί και την περιορισμένη ικανότητα του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για τη στήριξη της καινοτομίας, των διαρθρωτικών προσαρμογών και της ανταγωνιστικότητας. Η απολιγνιτοποίηση θα εντείνει το πρόβλημα της χαμηλής επένδυσης/αποεπένδυσης στην καινοτομία, έχοντας περαιτέρω δυσμενείς επιπτώσεις στον μετασχηματισμό της οικονομίας, στην ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητα της περιοχής ως τόπου κατοικίας και εργασίας.

2.2. Development needs and objectives by 2030 in view of reaching a climate-neutral economy of the Union by 2050

Reference: point (d) of Article 11(2)

Αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος της περιφέρειας

Η λιγνιτική δραστηριότητα δημιούργησε μονοκαλλιέργεια στο παραγωγικό σύστημα της ΠΔΜ & περιορισμένες θετικές δευτερογενείς επιπτώσεις, οδηγώντας τους υπολοίπους κλάδους της οικονομίας σε αδυναμία απορρόφησης πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού στην παρούσα φάση & δημιουργίας επαρκών θέσεων εργασίας στο μέλλον.

Η αναδιάρθρωση του παραγωγικού μοντέλου της ΠΔΜ θεωρείται καίριας σημασίας, σύμφωνα με: α) τη μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας (ΠΤ) για τη δυνατότητα αξιοποίησης της ενεργειακής ταυτότητας της περιοχής, της ευνοϊκής παγκόσμιας συγκυρίας στον κλάδο των ΑΠΕ & της αποθήκευσης ενέργειας, για την ανάδειξή της σε **Εναλλακτικό Ενεργειακό Κόμβο**, β) τη προσέγγιση του JRC[1] σχετικά με τα πλεονεκτήματα διεύρυνσης της ενεργειακής αλυσίδας αξίας της περιοχής.

Το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό της ΠΔΜ, η κομβική θέση στο ενεργειακό δίκτυο της χώρας, οι σημαντικές αδόμητες εκτάσεις (π.χ. λιγνιτικά πεδία), το πλούσιο υδάτινο δυναμικό επιβεβαιώνουν τις δυνατότητες στις ΑΠΕ, την αποθήκευση & παραγωγή πράσινου Η2. Σε λιγνιτικές μονάδες, π.χ. «Πτολεμαΐδα V», ο εκσυγχρονισμός & η λειτουργία χωρίς καύση λιγνίτη θα συμβάλλει στη διάσωση σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας[2]. Τμήμα του εργατικού δυναμικού θα απασχοληθεί στις αποκαταστάσεις γαιών, στις δραστηριότητες ΑΠΕ & αποθήκευσης, στις συμπληρωματικές δραστηριότητες της αλυσίδας αξίας του ενεργειακού κλάδου & σε δράσεις: i) ενεργειακής αποδοτικότητας/αυτοπαραγωγής ii) τηλεθερμάνσεων & iii) πράσινου μετασχηματισμού των επιχειρήσεων. Στις ενεργειακές επενδύσεις θα υιοθετηθεί το τελικό σχέδιο της ΕΕ “REPowerEU” για προσιτή, ασφαλή & βιώσιμη ενέργεια.

Στις αποφάσεις της ΕΕ περί περιφερειακών ενισχύσεων υιοθετείται πλέγμα κινήτρων για εκσυγχρονισμό, διαφοροποίηση, ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων & προσέλκυση νέων επενδύσεων. Οι υφιστάμενες επιχειρήσεις θα υποστηριχθούν στον εκσυγχρονισμό ή τη διαφοροποίησή τους. Θα

υποστηριχθεί η σύσταση νέων επιχειρήσεων σε δυναμικούς τομείς εθνικής σημασίας της νέας Εθνικής RIS3 (π.χ. βιομηχανικές διεργασίες για ενέργεια, υλικά μπαταριών, κ.ά.), στους οποίους στοχεύει & η υπό εκπόνηση Περιφερειακή RIS, στους τομείς: ενέργειας, R&D, περιβάλλοντος & κυκλικής οικονομίας, αγροδιατροφής, υγείας, τουρισμού, πολιτισμού & δημιουργικής βιομηχανίας. Τα έργα πολιτισμού είναι κομβικά για την προσέλκυση εγχώριου & εισερχόμενου τουρισμού & τη σύνδεση με ένα ευρύ φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων για την παραγωγή αγαθών/υπηρεσιών προς τους επισκέπτες μιας περιοχής. Τέλος, θα υποστηριχθεί η προσέλκυση καινοτόμων παραγωγικών επενδύσεων σε επιχειρήσεις άλλες από ΜΜΕ.

Η υστέρηση της τοπικής οικονομίας ως προς την καινοτομία & την ψηφιακή επιχειρηματικότητα είναι εμφανής. Κρίσιμος ο ρόλος της ETAK & η σύνδεση του τοπικού πανεπιστημίου & ερευνητικών κέντρων με τις επιχειρήσεις. Η στήριξη δραστηριοτήτων ETAK, για ανάπτυξη επιχειρήσεων, προϊόντων & υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, η δημιουργία θέσεων εργασίας άνω του μέσου επιπέδου μισθών, η προώθηση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας για ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων & ένταξή τους σε διεθνείς αλυσίδες υψηλής προστιθέμενης αξίας στη μετά-COVID 19 εποχή, είναι βαρύνουσας σημασίας. Η μελέτη της ΠΤ αναδεικνύει ως σημαντική τη δημιουργία ενός οικοσυστήματος καινοτομίας στην ΠΔΜ, με έμφαση στους τομείς της πράσινης ενέργειας, τις τεχνολογίες πληροφορικής & την αγροδιατροφή. Η Ζώνη Καινοτομίας (ΖΚ), που θα αναπτυχθεί στον άξονα Κοζάνη-Πτολεμαΐδα-Αμύνταιο-Φλώρινα, σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές ανάπτυξης ΖΚ, θα είναι φορέας-ομπρέλα για την ανάπτυξη υποδομών & δράσεων για την καινοτομική επιχειρηματικότητα & θα αποτελέσει βασικό μοχλό αλλαγής του οικονομικού & παραγωγικού μοντέλου στη μεταλινιτική περίοδο. Εφαρμόζονται οι κατευθύνσεις της Στρατηγικής Ψηφ. Μετασχηματισμού ΔΑΜ για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των πόλεων ως τόπων κατοικίας, εργασίας & επιχειρείν προσελκύοντας επενδύσεις & εργαζομένους ιδιαίτερα υψηλών προσόντων (ευφυείς κοινότητες).

Υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού & των κοινοτήτων που επηρεάζονται από την απολιγνιτοποίηση

Το πολύ υψηλό % ανεργίας στην ΠΔΜ καθιστά αναγκαία την ανάληψη άμεσης δράσης για κατάρτιση & επανεκπαίδευση των ανέργων & του υφιστάμενου εργατικού δυναμικού σε τομείς με δυνατότητα απορρόφησης & προοπτικές στην περιοχή, που είναι συναφείς με τις υφιστάμενες δεξιότητες των εργαζόμενων που επηρεάζονται από την απολιγνιτοποίηση. Αφορούν στην ανακαίνιση & ενεργειακή αποδοτικότητα κτιρίων & υποδομών, την εγκατάσταση & συντήρηση των ΑΠΕ, την εγκατάσταση συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας, υπό το πρίσμα των νέων έργων που σχεδιάζονται στην περιοχή[3], την περιβαλλοντική αποκατάσταση των γαιών & άλλα «πράσινα επαγγέλματα».

Κομβική είναι η αναβάθμιση των υπηρεσιών εύρεσης εργασίας, που θα οδηγήσει σε μείωση του χρόνου παραμονής κάποιου ανέργου, καθώς θα συμβάλλει στη βελτίωση κινητικότητας μεταξύ κλάδων & στη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας.

Επιδιώκεται η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας & της γυναικείας επιχειρηματικότητας, με στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης σε δυναμικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας (R&D, αγροδιατροφή, τουρισμός/πολιτισμός, δημιουργικές βιομηχανίες, κ.ά.), αλλά & υποστήριξη των κοινωνικών υποδομών για τους σκοπούς της φροντίδας των παιδιών & των ηλικιωμένων.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην καταγραφή & παρακολούθηση των ιδιαίτερων συνθηκών & παραμέτρων, που διαμορφώνουν/επηρεάζουν την επαγγελματική & κοινωνική ένταξη των κατοίκων της περιοχής, συμβάλλοντας σε πιο στοχευμένες δράσεις για την κοινωνική συνοχή.

Το ΤΔΜ θα στοχεύσει & στη βελτίωση της ελκυστικότητας των όμορων σε λιγνιτωρυχεία & μονάδες παραγωγής ενέργειας κοινοτήτων, ως τόπων ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε νέους τομείς (π.χ. τουρισμός), εργασίας & κατοικίας καθώς αντιμετωπίζουν εντονότερα το διττό πρόβλημα της κοινωνικο-οικονομικής & περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Άμβλυνση των αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον, την υγεία & την ασφάλεια από την εξόρυξη/καύση λιγνίτη & πρόληψη της δημιουργίας νέων παραγόντων ρύπανσης

Κομβικής σημασίας είναι η αποκατάσταση των λιγνιτικών γαιών & η υλοποίηση έργων που διασφαλίζουν τη στροφή προς ένα νέο παραγωγικό πρότυπο, που δε θα δημιουργήσει άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα (ανακύκλωση των παραπροϊόντων των ΑΠΕ, της αποθήκευσης, κ.ά.). Με

την αναπροσαρμογή των εκτάσεων επιδιώκεται επιπλέον η ανάδειξη του πολυποίκιλου φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής (π.χ. ανάπτυξη χώρων πρασίνου, λιμνών, δασών) & η δημιουργία κατάλληλων υποδομών για την προσέλκυση & ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στον πιν. 2.2 παραρτήματος, παρουσιάζεται η λογική παρέμβασης που αναπτύχθηκε ανωτέρω (**ανάγκες, στόχοι, αποτελέσματα**) & η σύνδεση με τις προτεραιότητες του κεφ. 2.4.

Με βάση τις αρχικές εκτιμήσεις του IOBE, το ΤΔΜ θα έχει δημιουργήσει και στηρίζει άμεσα, έμμεσα & επαγόμενα ~**10.150** θέσεις εργασίας, ένα έτος μετά την ολοκλήρωση της ΠΠ (2030).

2.3. Consistency with other relevant national, regional or territorial strategies and plans

Reference: point (e) of Article 11(2)

Οι αναπτυξιακές ανάγκες, οι οικονομικές και επιχειρηματικές προοπτικές - δυνατότητες και οι αναμενόμενοι στόχοι που τίθενται για την ΠΔΜ, ευθυγραμμίζονται με τις ακόλουθες θεσπισμένες εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές και σχέδια:

Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020: Η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και η ανάπτυξη και αναβάθμιση των ενεργειακών υποδομών, η προώθηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, η έρευνα και καινοτομία στον τομέα του περιβάλλοντος, η ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα, η ανάπτυξη του πολιτιστικού και του τουριστικού προϊόντος αποτυπώνονται στις εθνικές επιδιώξεις που θέτει η στρατηγική, καθώς και στους στόχους της δίκαιης μετάβασης της ΠΔΜ. Επισημαίνεται ότι λαμβάνονται υπόψη τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της **Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας 2021-2027** και της **Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027**, τόσο ως προς τους τομείς εξειδίκευσης και τις προτεινόμενες δράσεις. Σε συνεργασία με τη ΓΓΕΚ εκπονήθηκε πρόγραμμα δράσεων που συμπεριλήφθηκε στο ΕΣΔΙΜ και το ΠΔΑΜ.

Σχέδιο Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ΠΔΜ 2014 – 2020: Ευθυγραμμίζεται με τη ΔΑΜ σε ότι αφορά στον μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος, στην περαιτέρω ανάπτυξη της τηλεθέρμανσης και την απορρύπανση των εκτάσεων, που βρίσκονται σήμερα οι λιγνιτικές μονάδες, καθώς και στην ενίσχυση του διαφοροποιημένου παραγωγικού μοντέλου (τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, αγροδιατροφή). Επισημαίνεται ότι θα ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της **Περιφερειακής Στρατηγικής**

Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027, κατόπιν της έγκρισης - οριστικοποίησής της.

Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία: Η ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και η μεταφορά νέας γνώσης και καινοτόμων μεθόδων και τεχνολογιών, ιδιαίτερα στον ενεργειακό τομέα, αποτελούν βασικά σημεία σύγκλισης της συγκεκριμένης εθνικής στρατηγικής με τη στρατηγική και τους αναπτυξιακούς στόχους της μετάβασης των ξεταζόμενων περιοχών.

Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) 2030: Η έμφαση στον τομέα της καθαρής ενέργειας και τον μετασχηματισμό του ενεργειακού μείγματος αποτυπώνεται τόσο στο ΕΣΕΚ όσο και στις αναπτυξιακές ανάγκες για τη δίκαιη μετάβαση της ΠΔΜ. Βασικό σημείο σύγκλισης αποτελεί η μέριμνα για την ανάπτυξη της ΕΤΑΚ στον ενεργειακό τομέα.

Μακροχρόνια Στρατηγική για το 2050: Κοινές επιδιώξεις της στρατηγικής και της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της ΔΜ είναι η μείωση των εκπομπών ρυπογόνων αερίων, η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και της κυκλικής οικονομίας, η τόνωση της επιχειρηματικότητας, της βιομηχανικής παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης 2020 – 2029: Οι πολιτικές και τα μέτρα αποτελούν βασικές αναπτυξιακές προτεραιότητες της δίκαιης μετάβασης της ΠΔΜ και στοχεύουν κυρίως στη μετάβαση σε μια εποχή καθαρής ενέργειας και λιγότερων εκπομπών ρύπων.

Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025: Οι πολιτικές που θέτει το πρόγραμμα ευθυγραμμίζονται με

τις ανάγκες και τους στόχους της δίκαιης μετάβασης της ΠΔΜ στους τομείς, μεταξύ άλλων, της πράσινης ανάπτυξης, της ενίσχυσης της απασχόλησης και της ποιοτικής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας καθώς και στην ενσωμάτωση νέας γνώσης και στον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα 2014-2029: Στοχεύει στη διασφάλιση της προστασίας των οικοσυστημάτων και του φυσικού πλούτου και στην αποδοτικότερη χρήση των πόρων, προτεραιότητες άμεσα συνυφασμένες με τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση των επηρεαζόμενων από την απολιγνιτοποίηση περιοχών. Επιπλέον, επιδιώκεται η ανάπτυξη τομέων όπως η αγροδιατροφή και ο τουρισμός.

Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία: Βασικός στόχος είναι η συστηματική αύξηση των εισοδημάτων, μέσα από την υλοποίηση δράσεων οικονομικής πολιτικής που πρόκειται να ενισχύουν την παραγωγικότητα, την εργασία και τις επενδύσεις (Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, 2020). Οι στόχοι αυτοί αποτυπώνονται και στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Οι άξονες προτεραιότητάς του, που αφορούν στην πράσινη ανάπτυξη, στον ψηφιακό και οικονομικό μετασχηματισμό και στην ενίσχυση της απασχόλησης ευθυγραμμίζονται με τους αναπτυξιακούς στόχους που τίθενται στο πλαίσιο της δίκαιης μετάβασης της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ): Καθορίζει τις προοπτικές διαχείρισης έως το 2020 σύμφωνα με την ενωσιακή στρατηγική η οποία αποτυπώνεται, μεταξύ άλλων, στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Ελληνική Δημοκρατία - Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, 2020). Η απορρύπανση και των εκτάσεων που βρίσκονται σήμερα οι λιγνιτικές μονάδες, αποτελεί βασική επιδίωξη για την προστασία του περιβάλλοντος και του φυσικού πλούτου.

Το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Δυτικής Μακεδονίας για τις εξεταζόμενες περιοχές της μετάβασης, την εξειδίκευση του Εθνικού σχεδιασμού, όπου αποτυπώνεται η ανάγκη για προστασία του φυσικού πλούτου και για απορρύπανση των εκτάσεων, μέσω της ορθολογικότερης χρήσης των πόρων και των αποβλήτων.

Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΠΕΣΚΕ) Δυτικής Μακεδονίας: Στους κοινούς αναπτυξιακούς στόχους της εν λόγω στρατηγικής και της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης της ΠΔΜ συγκαταλέγεται η μέριμνα για την κοινωνική πρόνοια και την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, μέσω της μείωσης της ανεργίας και της κοινωνικής και εργασιακής ενσωμάτωσης.

Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025: Αφορά τη στρατηγική της χώρας για τη μετάβαση στην Ψηφιακή Ελλάδα. Για την ΠΔΜ απαιτείται ψηφιακός μετασχηματισμός σε όλους τους τομείς της οικονομίας, της διοίκησης, αλλά και των εκπαιδευτικών και κοινωνικών υπηρεσιών.

Επιχειρησιακό Σχέδιο Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΒΑΑ) Δυτικής Μακεδονίας: Κοινές αναπτυξιακές πολιτικές του σχεδίου με τη ΔΑΜ αποτελούν η τόνωση της επιχειρηματικότητας και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη δομών κοινωνικής και οικονομικής προστασίας, η πράσινη και βιώσιμη ανάπτυξη, η ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αναβάθμιση των υφιστάμενων, αλλά και η δημιουργία νέων υποδομών.

Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) Αξιοποίησης των Λιμνών Δυτικής Μακεδονίας: Οι προτεραιότητες που τίθενται στο πλαίσιο της εν λόγω χωρικής επένδυσης αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και την ορθή αξιοποίηση των περιβαλλοντικών πόρων, καθώς και στην παράλληλη ενίσχυση των τοπικών οικονομιών.

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (την ευθύνη εκπόνησης του οποίου είχε ο Υπουργός Επικρατείας). Θα πραγματοποιηθούν επιμέρους στοχευμένες ενέργειες, δράσεις και παρεμβάσεις, σε συμφωνία με το περιεχόμενο του, ενώ η Δομή Διαχείρισης του ΠΔΑΜ θα συμμετέχει στο θεματικό Δίκτυο για τα θέματα αναπηρίας που προβλέπεται να λειτουργήσει την ΠΠ 2021-2027.

2.4. Types of operations engaged

2.4.1 Κατηγορίες ενδεικτικών πράξεων

Οι σπουδαιότερες παρεμβάσεις στις ακόλουθες 5 προτεραιότητες:

1. Ενίσχυση & προώθηση επιχειρηματικότητας

Έρευνα - καινοτομία - προηγμένες τεχνολογίες

Περιλαμβάνονται: στήριξη νεοφυών/υφιστάμενων καινοτόμων επιχειρήσεων, δημιουργία εκκολαπτηρίων/επιταχυντών επιχειρήσεων, μέτρα συγκράτησης/προσέλκυσης επιστημόνων.

Εμβληματικά έργα για τον παραγωγικό μετασχηματισμό & τη στροφή της περιφέρειας στην ΕΤΑΚ & τον ενεργειακό τομέα: α) Ζώνη Καινοτομίας, β) Πράσινο Κέντρο Δεδομένων & Υπερυπολογιστή ΠΔΜ, γ) Κόμβος Καινοτομίας για το πράσινο Η2 & την αποθήκευση ενέργειας στην ΠΔΜ.

Ανταγωνιστικότητα ΠΜΕ και ΜΜΕ - Ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων

Ίδρυση & στήριξη της ανταγωνιστικότητας των ΠΜΕ & ΜΜΕ σε όλους τους τομείς του εδαφικού (κεφ. 2.1, 2.2), περιλαμβάνοντας τον πράσινο & ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων.

Υποδομές & μηχανισμοί επιχειρηματικότητας

Αναβάθμιση υφιστάμενων, στήριξη της δημιουργίας νέων οργανωμένων χωρικών υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων σε αποκατεστημένες εκτάσεις & εγκαταστάσεις. **Εμβληματικό έργο:** δημιουργία οικο-βιομηχανικής περιοχής.

Επενδύσεις σημαντικής κλίμακας

Υποστήριξη της υλοποίησης τους για ενίσχυση του ενεργειακού πυλώνα & καθετοποίηση της αλυσίδας αξίας, καθώς & δημιουργία άλλων παραγωγικών πυλώνων & αλυσίδων αξίας πέραν της ενέργειας, για αύξηση των δημιουργούμενων θέσεων εργασίας.

2. Ενεργειακή μετάβαση - κλιματική ουδετερότητα

Ενεργειακή αποδοτικότητα

Στήριξη στα νοικοκυριά, δημόσια/δημοτικά κτίρια & υποδομές, κτίρια γραφείων & παραγωγικών μονάδων είτε μέσω ενεργειακών κοινοτήτων είτε μεμονωμένα.

Καθαρή & έξυπνη ενέργεια

Αύξηση αυτοπαραγωγής από ΑΠΕ (Green Cities) - Έξυπνο Ενεργειακό Δίκτυο [Smart Energy Network (SEN) – Ενεργειακές Κοινότητες.

Εγκατάσταση αντλιών θερμότητας για θέρμανση/ψύξη ή/και συστημάτων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, κατά τα πρότυπα του “REPowerEU” με την προϋπόθεση μη επικαλύψεων μεταξύ των δράσεων.

Ανάπτυξη υποδομών μακροχρόνιας (ιδίως) αποθήκευσης καθαρής ενέργειας.

Στήριξη αναβάθμισης των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας για την αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος ΑΠΕ.

Δράσεις δημιουργίας σημείων φόρτισης/ανεφοδιασμού για την ηλεκτροκίνηση/κίνηση με καθαρά καύσιμα.

Στήριξη της κατασκευής:

α) μικρών μονάδων βιοαερίου αξιοποιώντας κτηνοτροφικά, πτηνοτροφικά & αγροτικά υπολείμματα
βι) μονάδων βιομάζας για παραγωγή ενέργειας & τηλεθέρμανση & βιι) κέντρων διαχείρισης βιομάζας, σε πλήρη συμμόρφωση με:

- οδηγία RED II
- “cascading principle” στην πρόταση αναθεώρησής της
- κανονισμό LULUCF

- το ΕΣΕΚ
- τη στρατηγική για κυκλική οικονομία
- τους στόχους κλιματικής ουδετερότητας για το 2050

Με τη διασπορά των κέντρων διαχείρισης της υπολειμματικής βιομάζας από δάση ή γεωργικά κατάλοιπα, επιτυγχάνονται η απεξάρτηση από την εισαγόμενη βιομάζα, αύξηση της οικονομικής βιωσιμότητας διαχείρισής της, μείωση των αποστάσεων από τους τόπους συλλογής & μείωση του ενεργειακού & ανθρακικού αποτυπώματος. Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς ο κλάδος είναι έντασης εργασίας.

3. Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία

Αναπροσαρμογή των εδαφών & των εγκαταστάσεων στα λιγνιτικά πεδία

Στήριξη δράσεων για την αναπροσαρμογή & επανάχρηση των υποβαθμισμένων εκτάσεων & εγκαταστάσεων στις ΠΕ Κοζάνης & Φλώρινας. Οι δράσεις σχετίζονται με την αναπτυξιακή αξιοποίηση των αποκατεστημένων εδαφών που θα περιέλθουν στην κυριότητα του Δημοσίου και θα έχουν υλοποιηθεί οι εργασίες αποκατάστασης από το Ταμ. Ανάκαμψης. Αφορούν κυρίως α) πράσινες υποδομές, όπως: αντιπλημμυρικά έργα, αναβαθμίσεις για την καλλιέργεια, δράσεις αποκατάστασης, διαχείρισης & παρακολούθησης της βιοποικιλότητας (εκτός PAF), υποδομές αποδοτικής χρήσης των φυσικών πόρων, ιδίως του νερού και β) τεχνικά έργα για την αναπροσαρμογή της χρήσης, όπως: υποδομές διευκόλυνσης της πρόσβασης, δίκτυα & υποδομές δημόσιου χαρακτήρα που θα κριθούν αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρηματικών πάρκων & των λοιπών επενδύσεων/δραστηριοτήτων εντός της περιμέτρου των πρώην λιγνιτικών ορυχείων κ.ο.κ.

Στην περίπτωση της διαχείρισης των υδάτων, θα εφαρμοστεί η σχετική διάταξη της αιτιολογικής σκέψης, σημ. 12 του Καν. 1056/2021 (JTF).

Κυκλική οικονομία & ορθολογική χρήση φυσικών πόρων

Στήριξη επενδύσεων για επαναχρησιμοποίηση, επισκευή & ανακύκλωση των αποβλήτων, σε σχέση με τις αναδυόμενες αλυσίδες αξίας και τις νέες παραγωγικές επενδύσεις.

4. Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρωπίνου κεφαλαίου

Άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών της απολιγνιτοποίησης στην αγορά εργασίας /προώθηση & ενίσχυση της απασχόλησης

Στήριξη & προώθηση της απασχόλησης για το ανθρώπινο δυναμικό που επηρεάζεται από την απολιγνιτοποίηση, με κίνδυνο απώλειας θέσης εργασίας ή βρίσκεται σε καθεστώς ανεργίας.

Κατάρτιση & επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού /προσαρμοστικότητα εργαζομένων & επιχειρήσεων

Καλλιέργεια νέων & αναβάθμιση υφιστάμενων δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, σε τομείς: ΑΠΕ, περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις, διαχείριση αποβλήτων, βιομηχανικές ειδικότητες ανάλογα με τις νέες επενδύσεις.

Κοινωνικοοικονομική ένταξη / Υποδομές κοινωνικής φροντίδας & πρόνοιας

Για τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού: υλοποίηση εξειδικευμένων προγραμμάτων συμβουλευτικής υποστήριξης & ενδυνάμωσης σε τοπικό επίπεδο, ενίσχυση των σχετικών υποδομών για την κοινωνικοοικονομική ένταξη τους.

Υποδομές για την επαγγελματική εκπαίδευση & κατάρτιση

Αναβάθμιση & εκσυγχρονισμός των υποδομών για επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Εμβληματικό έργο: «Πράσινο Σχολείο» του ΟΑΕΔ.

Εξοικείωση - Ευαισθητοποίηση κοινωνικού & οικονομικού ιστού

Προγράμματα διά βίου μάθησης για το περιβάλλον, την πράσινη οικονομία, τις ψηφιακές δεξιότητες & την επιχειρηματικότητα

5. Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας

Ποιότητα ζωής & ολοκληρωμένες αναπτυξιακές παρεμβάσεις σε αστικές & αγροτικές περιοχές

Χρηματοδότηση παρεμβάσεων στις ΠΕ Κοζάνης & Φλώρινας, που προσδιορίζονται μέσα από ολοκληρωμένες εδαφικές στρατηγικές & αφορούν στην υλοποίηση συμπληρωματικών παρεμβάσεων στην ΟΧΕ Λιμνών & Ποταμών, δίνοντας έμφαση στο δίπτυχο τουρισμός-πολιτισμός (αποκατάσταση χώρων αρχαιολογικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος εντός των λιγνιτωρυχείων για την ανάπτυξη εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων, ψηφιακές εφαρμογές, προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας μέσω ζωνών & οδών ήπιας κυκλοφορίας, ποδηλατοδρόμους, κοκ).

Περιοχή εφαρμογής συνόλου παρεμβάσεων: Σύνολο ΠΔΜ, πλην των προτεραιοτήτων 3 & 5 που αφορούν στις ΠΕ Κοζάνης & Φλώρινας.

2.4.2 Παραγωγικές επενδύσεις σε επιχειρήσεις άλλες από ΜΜΕ

Οι επενδύσεις αυτές κρίνονται απαραίτητες, συμβάλλοντας στην καθετοποίηση της ενεργειακής αλυσίδας αξίας & στην παραγωγική διαφοροποίηση της περιοχής.

Στη ΔΜ οι θέσεις εργασίας (θ.ε) που εκτιμάται πως θα χαθούν έως το 2029 είναι 10.638 (θ.ε) έως το 2029 (άμεσα, έμμεσα & επαγόμενα). Αρχικές εκτιμήσεις υποδεικνύουν ότι με πόρους του ΤΔΜ που θα κατευθυνθούν σε πράξεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και των παραγωγικών επενδύσεων στη ΔΜ, θα δημιουργηθούν & στηριχθούν περίπου 8.500 (θ.ε), εφόσον δεν ενισχυθούν παραγωγικές επενδύσεις από μεγάλες επιχειρήσεις. Με την υλοποίηση παραγωγικών επενδύσεων από μεγάλες επιχειρήσεις, στις οποίες η ένταση ενίσχυσης λόγω της υψηλότερης κεφαλαιακής δαπάνης θα είναι αρκετά χαμηλότερη (~35% έναντι 60-65% σε ΜΜΕ), θα υπάρξει υψηλότερη μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων & αναμένεται να δημιουργηθούν, στηριχθούν στη ΔΜ περίπου 10.150 (θ.ε). Ενδεικτικά, βάσει στοιχείων από τις προτάσεις που υποβλήθηκαν ι) στην ανοικτή πρόσκληση της Τεχνικής Επιτροπής ΔΑΜ προς τους ιδιώτες & ιι) στο πλαίσιο του ΣΔΑΜ, 4 αξιόλογες παραγωγικές επενδύσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις, δημιουργούν, εφόσον υλοποιηθούν, 1.020 θέσεις εργασίας - κατασκευή (θ.ε-κ) και 1.350 κατά τη λειτουργία (θ.ε-λ), μη συμπεριλαμβανομένων των έμμεσων & επαγόμενων θέσεων εργασίας από τη λειτουργία των επενδύσεων αυτών.

Τρεις επιχειρήσεις αφορούν τον κλάδο της πράσινης βιομηχανίας/καθαρής ενέργειας. Η 4η αφορά έναν από τους δυναμικούς τομείς εθνικής σημασίας (κεφ. 2.2), συμβάλλει στη διαφοροποίηση του αναπτυξιακού μοντέλου στον τομέα της αγροδιατροφής & στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Όλες οι επιχειρήσεις συμβάλλουν στη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050 και δεν αφορούν σε μετεγκατάσταση.

Αναλυτικά οι επιχειρήσεις αφορούν:

i) Παραγωγή μπαταριών λιθίου νέας γενιάς: CAPEX €900M, 650 (θ.ε-λ), 500 (θ.ε-κ), οφέλη: δυναμική για εξαγωγές, ενσωμάτωση τεχνολογιών Industry 4.0, δυνατότητα για περαιτέρω ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης, δεδομένου ότι οι μπαταρίες θα αφορούν εξειδικευμένους τομείς ηλεκτροκίνησης (περονοφόρα οχήματα, ρομποτικές μηχανές, ναυτιλία, κ.λπ.), ενδυνάμωση τομέα της αποθήκευσης ενέργειας, δυνατότητα συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο ΔΜ για την ανάπτυξη ερευνητικών προγραμμάτων σχετικά με την αποθήκευση ενέργειας

ii) Αποθήκευση ενέργειας στη ΔΜ: Capex €280M, 100 (θ.ε-λ), 300 (θ.ε-κ), οφέλη: βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στην τελική κατανάλωση ενέργειας, ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων & εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο, προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης, υποστήριξη στην ανάπτυξη καινοτόμων καθαρών τεχνολογιών.

iii) Παραγωγή πράσινου Η2: Capex €1.000M, 300 (θ.ε-λ), 150 (θ.ε-κ), οφέλη: βελτίωση ενεργειακής απόδοσης στην τελική κατανάλωση ενέργειας, ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων & εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο, προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης, υποστήριξη στην ανάπτυξη καινοτόμων καθαρών τεχνολογιών.

iv) Ανάπτυξη έξυπνης μονάδας υδροπονίας: Capex 100M€, 300 (θ.ε-λ), 70 (θ.ε-κ), αναμενόμενα οφέλη: βιώσιμη ανάπτυξη, αποτελεσματική διαχείριση φυσικών πόρων, προσέλκυση νέων γεωργών & διευκόλυνση της ανάπτυξης επιχειρήσεων στις αγροτικές περιοχές.

Η ενδεικτική λίστα μεγάλων επιχειρήσεων περιέχεται στο παράρτ. κεφ 2.4.

2.4.3 Επενδύσεις σε επιχειρήσεις για να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων του

Θερμοκηπίου από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2003/87/ΕΚ.

Δεν έχουν καταγραφεί έως τώρα σχετικές επενδύσεις σε αυτή τη κατηγορία των επιχειρήσεων.

2.4.4 Συνέργειες & συμπληρωματικότητα με πυλώνες ΜΑΜ

Ο Πυλώνας 2 θα αξιοποιηθεί σε κάθε μορφή πιστωτικής ενίσχυσης i) για τη μικροχρηματοδότηση ΠΜΕ & ii) για την ενίσχυση επενδύσεων σε νευραλγικούς τομείς για επίτευξη των στόχων της μετάβασης.

Ο Πυλώνας 3 θα αξιοποιηθεί σε δημόσιες επενδύσεις που δεν παράγουν επαρκή ροή εσόδων (π.χ. υποδομές ενέργειας & μεταφορών, δίκτυα τ/θ, πράσινη κινητικότητα, ενεργειακή αποδοτικότητα, επενδύσεις ΑΠΕ) & σε έργα ενίσχυσης της οικονομικής διαφοροποίησης των επηρεαζόμενων εδαφών από τη μετάβαση & είναι συμπληρωματικά με το ΤΑΜ (π.χ. νέα οδικά & σιδηροδρομικά έργα ή/& ανακατασκευές & βελτιώσεις υφισταμένων, υποδομές/δίκτυα ύδρευσης, άρδευσης). Έχει υπογραφεί μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου & ΕΤΕπ, για στήριξη μέσω δανειακής διευκόλυνσης από την ΕΤΕπ & επιχορήγησης από την Ε.Ε (αντιπροσωπεύοντας το 25% του δανείου). Η απόφαση έγκρισης της επιχορήγησης θα ληφθεί από την Ε.Ε, υπό την προϋπόθεση χορήγησης της επιχορήγησης από την ΕΤΕπ για το ίδιο έργο. Καταληκτική ημερομηνία υποβολής πρότασης για το εθνικό μερίδιο που προορίζεται για την Ελλάδα, είναι το 2025.

Οι ελληνικές αρχές θα αξιοποιήσουν τις δυνατότητες τεχνικής υποστήριξης που παρέχονται από την Ε. Επιτροπή και την ΕΤΕπ για την υλοποίηση του συνολικού σχεδιασμού της ΔΑΜ προς όφελος των φορέων που εμπλέκονται σε όλα τα στάδια εφαρμογής του με στόχο την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προκλήσεων.

- JASPERS : για παρεμβάσεις του Πυλώνα 1.
- TSI : για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των Δομών του συστήματος διακυβέρνησης ΔΑΜ για την υλοποίηση των Πυλώνων 2 & 3.
- PASS : κατά προτεραιότητα για παρεμβάσεις Πυλώνων 2 και 3.

2.4.5 Συνέργειες & συμπληρωματικότητα με άλλα προγράμματα

Έχει συζητηθεί λεπτομερώς με τις ΔΑ των ΠΕΠ και τα συναφή Τομεακά.

Συνέργειες με το Ταμείο Ανάκαμψης (ΤΑ)

Διασφαλίζεται η ύπαρξη συνεργειών & συμπληρωματικότητας του ΤΑΜ με το ΤΑ σχετικά με την αποκατάσταση & αναπροσαρμογή μεταβιβαζόμενων από τη ΔΕΗ γαιών & καθορίζονται κανόνες / κριτήρια διαχωρισμού για αποφυγή επικαλύψεων ως εξής:

(α) Το ΤΑ χρηματοδοτεί αποκλειστικά εργασίες “αποκατάστασης των εδαφών” / “land restoration” (ήτοι την κατάλληλη προετοιμασία των εδαφών ως υπόβαθρο για να υποδεχθούν τις νέες χρήσεις γης & τις συνακόλουθες οικονομικές δραστηριότητες). Οι σημαντικότερες γενικές κατηγορίες εργασιών/έργων αποκατάστασης είναι: εργασίες σταθεροποίησης & διαμόρφωσης του εδάφους, διαμόρφωση νέων (τεχνητών) λιμνών, γεωτεχνικές & υδραυλικές εργασίες, χαρτογράφηση, επιθεωρήσεις, συντήρηση, απολύμανση/απορρύπανση εδάφους, διαχείριση αποβλήτων που σχετίζονται με την εξόρυξη λιγνίτη, κατεδαφίσεις υφιστάμενων υποδομών, εξειδικευμένη αποξήλωση / απομάκρυνση εξοπλισμού, κόστη που σχετίζονται με τη διαχείριση των εργασιών/έργων αποκατάστασης.

Το τελικό Εθνικό Σχέδιο του ΤΑ περιγράφει τις κατηγορίες εργασιών/έργων αποκατάστασης, που θα υλοποιηθούν.

(β) Το ΤΑΜ χρηματοδοτεί κατά κανόνα έργα, αναγκαία για την “αναπροσαρμογή της χρήσης” / “repurposing” αυτών των εδαφών ως υποδοχέων νέων οικονομικών δραστηριοτήτων. Για τη συγκεκριμένη κατηγορία έργων, βλέπε κεφ. 2.4.1, σημ. 3.

Μεταβίβαση εδαφών & Αρχή «Ο Ρυπαίνων Πληρώνει»

Η διαδικασία μεταβίβασης λιγνιτικών γαιών από τη ΔΕΗ ΑΕ στο Ελληνικό Δημόσιο είναι αντικείμενο της προγρ. Σύμβασης, αρ. 155/παρ.3 του Ν.4759/2020.

Βασική παράμετρος σε αυτή τη διαδικασία είναι η τήρηση της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» διασφαλίζοντας ότι η αξία της προς μεταβίβαση γης –που θα γίνει από ανεξάρτητο εκτιμητή- θα είναι κατ’ ελάχιστο ίση με το κόστος των απαιτούμενων εργασιών αποκατάστασης. (Παράρτ. κεφ.2.4)

Συνέργεια με το Στρατηγικό Σχέδιο για την Κοινή Αγροτική Πολιτική 2023-2027

Το ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 θα αξιοποιηθεί στην κατεύθυνση πράσινων επενδύσεων και πρακτικών αγροτικής ανάπτυξης συμβάλλοντας στο στόχο της διαφοροποίησης της οικονομίας των επηρεαζόμενων περιοχών, σε πεδία κοινού ενδιαφέροντος με τον ΜΔΜ.

3. Governance mechanisms

Reference: point (f) of Article 11(2)

3.1 Εταιρική σχέση

Η Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ, σε συνεργασία με τις περιφερειακές αρχές, οργάνωσε την εταιρική σχέση στο πλαίσιο του άρθρου 8 του ΚΚΔ προκειμένου να συγκροτηθεί το ενδεδειγμένο σχήμα στο οποίο συμμετείχαν φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι, εκπρόσωποι επιστημονικών και ακαδημαϊκών φορέων, ερευνητικών κέντρων, επιμελητηρίων, εργατικών κέντρων/σωματείων εργαζομένων κ.ά.

Για το προσχέδιο του ΕΣΔΙΜ ΔΜ διενεργήθηκαν δυο κύκλοι διαβούλευσης με συγκεκριμένο δομημένο θεματολόγιο – ερωτηματολόγιο προς διευκόλυνση των φορέων από 8-2-2021 έως 19-3-2021 και από 8-6-2021 έως 25-6-2021 στο πλαίσιο του ΠΔΑΜ.

Η ανταπόκριση των φορέων ήταν μεγάλη, τόσο με απαντήσεις επί των ερωτηματολογίων όσο και με τοποθετήσεις μέσω επιστολών αποτυπώνοντας σχετικές προτάσεις. Κύριες αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στο ΕΣΔΙΜ αφορούν στον εμπλουτισμό των στοιχείων με βάση τις μελέτες που εκπονήθηκαν, στην αποτύπωση χρονολογικού διαγράμματος μετάβασης, στην ενίσχυση της στατιστικής επεξεργασίας και την μεθοδολογία προσδιορισμού των επηρεαζόμενων εδαφών, σε αποφασιστικές για τις νέες χρήσεις γης και την αποκατάσταση εδαφών, στην ενίσχυση της λογικής παρέμβασης με την ανάδειξη των στρατηγικών επιλογών για την άμβλυνση των επιπτώσεων της μετάβασης, στην πληρέστερη αποτύπωση των ενδεικτικών παρεμβάσεων, με την εισαγωγή των εμβληματικών έργων και την συμμετοχή των μεγάλων επιχειρήσεων, καθώς και στην αναμόρφωση της διακυβέρνησης ώστε να αποτυπώνεται η εμπλοκή των τοπικών φορέων στη προετοιμασία και υλοποίηση του ΕΣΔΙΜ.

Η εμπλοκή των τοπικών φορέων της εταιρικής σχέσης στην **υλοποίηση της ΔΑΜ** διασφαλίζεται ως εξής:

- **Ίδρυση παραρτήματος/γραφείου της Μετάβαση ΑΕ** στην περιοχή της ΔΜ για την παροχή τεχνικής υποστήριξης σε τοπικούς δικαιούχους κατά την ωρίμανση των έργων τους & την οργανωμένη υποδοχή, ενημέρωση και υποστήριξη των επενδυτών στις περιοχές ΔΑΜ.
- **Σύσταση Επιτροπών Αξιολόγησης Έργων ΔΑΜ**, σε εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου ΔΑΜ (ν.4872/2021, άρθρο 14), με αρμοδιότητα την αξιολόγηση έργων, επενδύσεων και αναπτυξιακών σχεδίων ενδιαφέροντος ΔΑΜ και στις οποίες θα συμμετέχει υποχρεωτικά ένας εκπρόσωπος από κάθε επηρεαζόμενη Περιφέρεια.
- Για το ΕΣΔΙΜ της ΔΜ συγκροτείται **Περιφερειακή/ Εδαφική Επιτροπή**, κατά τα πρότυπα του άρθρου 64 Ν.4914/2022, υπό την προεδρεία των τοπικών αρχών, **με συμβουλευτικό και εισηγητικό ρόλο** προς τις δομές διακυβέρνησης ΔΑΜ και την Επ. Παρακολούθησης ΠΔΑΜ, ως προς την υλοποίηση της Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης. Η Επιτροπή αυτή επιπλέον θα προωθεί σε τοπικό επίπεδο τον **διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων** μεταξύ των ενδιαφερομένων φορέων.
- Στη ΔΑ του ΠΕΠ ΔΜ θα οριστεί αρμοδίως **Εντεταλμένο στέλεχος** για τη Δίκαιη Μετάβαση.
- **Ίδρυση Παραρτήματος του Παρατηρητηρίου ΔΑΜ** στην Περιφέρεια της ΔΜ .

3.2 Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Ο έλεγχος της διαδικασίας μετάβασης διενεργείται από την Ειδική Υπηρεσία ΔΑΜ του Ν.4872/2021 υπό το ΥΠΑΝΕΠ και είναι κοινή για το σύνολο των επηρεαζόμενων περιοχών. Η ΕΥΔ ΔΑΜ θα διενεργεί τη συστηματική παρακολούθηση των στόχων που έχουν τεθεί και μέσω αυτής θα παρέχεται έγκυρη πληροφόρηση, αξιολόγηση και ανάλυση για το είδος και την έκταση των κοινωνικο-οικονομικών μεταβολών στις επηρεαζόμενες περιοχές, με σκοπό τη λήψη διορθωτικών μέτρων ή/και την αναπροσαρμογή των πολιτικών.

3.3 Φορέας/Φορείς συντονισμού και παρακολούθησης

Η οργανωτική δομή της εγχώριας διαδικασίας μετάβασης περιλαμβάνει:

Κυβερνητική Επιτροπή ΔΑΜ: Η ΚΕΔΑΜ είναι το ανώτατο πολιτικό όργανο του εθνικού Σχεδίου ΔΑΜ με κύριο αντικείμενο την έγκριση και παρακολούθηση του ΣΔΑΜ.

Συντονιστική Επιτροπή: Η ΣΕΠ υποστηρίζει την ΚΕΔΑΜ στην εξειδίκευση της εθνικής πολιτικής ΔΑΜ για την κατάρτιση και υλοποίηση του εθνικού Σχεδίου ΔΑΜ

Ειδική Υπηρεσία ΔΑΜ: Κύρια αρμοδιότητά της είναι ο κεντρικός σχεδιασμός και προγραμματισμός των πολιτικών ΔΑΜ, η παρακολούθηση και αξιολόγηση των διαδικασιών υλοποίησης των έργων, επενδύσεων και αναπτυξιακών σχεδίων ΔΑΜ, η διαχείριση και ο συντονισμός της αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων εθνικών ή ευρωπαϊκών πηγών χρηματοδότησης. Η ΕΥ ΔΑΜ περιλαμβάνει 4 διακριτές δομές: τη ΔΑ ΠΔΑΜ-ΕΣΠΑ, τη Δ/ση Στρατηγικού Σχεδιασμού & Συντονισμού Χρηματοδότησης, τη Δ/ση Διοικητικής Υποστήριξης και το Τμήμα Νομικής Υποστήριξης

Παρατηρητήριο ΔΑΜ: Αυτοτελές τμήμα της ΕΥ ΔΑΜ υπό τον διοικητή για την παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων και του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης των προβλέψεων του ΣΔΑΜ. Το Παρατηρητήριο κυρίως συγκεντρώνει και επεξεργάζεται ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που αναφέρονται στις τοπικές/περιφερειακές δράσεις στις περιοχές μετάβασης,

Μετάβαση ΑΕ. ΝΠΠΔ που συστήθηκε με τον ν.4872/2021, ανήκει στους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα και στην κυριότητα του θα περιέλθουν οι γαίες που θα παραχωρήσει η ΔΕΗ στο Ελληνικό Δημόσιο. Η Μετάβαση ΑΕ θα αναλάβει το σύνολο των διεργασιών για την υλοποίηση επενδυτικών έργων/σχεδίων εντός ΖΑΠ καθώς και το ρόλο δικαιούχου του ΠΔΑΜ όσον αφορά στην αναπροσαρμογή και επανάχρηση των παραχωρούμενων γαιών.

Επ. Παρακολούθησης ΠΔΑΜ: Κορυφαίο όργανο για τη συμμετοχή των εταίρων στην υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση του Προγράμματος και των ΕΣΔΙΜ αποτελεί η Επιτροπή Παρακολούθησης που θα συγκροτηθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ΚΚΔ και του Ν.4914/2022

4. Programme-specific output or result indicators

Reference: Article 12(1) JTF Regulation

Justification for the necessity of programme-specific output or result indicators based on the types of operations envisaged

Με βάση το μείγμα των ενδεικτικών δράσεων / πράξεων ανά προτεραιότητα, όπως αποτυπώνονται στο κεφ. 2.4 των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, προκύπτει η ανάγκη για τη δημιουργία μικρού αριθμού ειδικών δεικτών εκροών και αποτελεσμάτων συμπληρωματικά προς τους κοινούς δείκτες του Καν. 1056/2021.

Αναλυτικά η αιτιολόγηση των ειδικών δεικτών που φαίνονται στην ενότητα 4 των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης αποτυπώνεται στο Μεθοδολογικό Έγγραφο του Πλαισίου Επίδοσης για το Πρόγραμμα ΔΑΜ ανά δείκτη.

Reference: point (g-k) of Article 11(2) and Article 11(5)